

ДО 95-РІЧЧЯ ІНСТИТУТУ «УКРНДІВОДОКАНАЛПРОЄКТ»

У липні 2026 року Український державний науково-дослідний і проектно-вишукувальний інститут «УКРНДІВОДОКАНАЛПРОЄКТ» відзначав свій 95-річний ювілей. Це шлях завдовжки майже у століття, упродовж якого ідеї перетворювалися на унікальні інженерні рішення та об'єкти.

Історія Інституту розпочалася в 1931 році, коли для вирішення невідкладних завдань із водопостачання та водовідведення рішенням Уряду УРСР було створено проектні ланки будівельного тресту «Водоканалбуд». Ключовою серед них стала Київська проектна контора. На її базі у 1934 році створили Київське відділення, яке після серії реорганізацій 9 грудня 1959 року набуло статусу Українського державного інституту «Укрводоканалпроект».

Новий етап діяльності Інституту розпочався у 1963 році з підпорядкуванням об'єднанню «Союзводоканалпроект». Ставши однією із провідних організацій з проектування систем водопостачання, водовідведення та промислових гідротехнічних споруд в СРСР Інститут спрямував свої зусилля на міжреспубліканські проекти — зокрема, з будівництва систем зовнішнього водопостачання та водовідведення, промислових гідротехнічних об'єктів хімічного та нафтохімічного профілю. Тоді ж було отримано статус територіальної спеціалізованої установи у сфері водопостачання та водовідведення. Її ключовим завданням стала безпосередня участь у розробленні схем генеральних планів для промислових вузлів та зон (сучасних технопарків) із централізованою інженерною інфраструктурою, а також об'єктів житлового і соціального призначення. Зона територіальної діяльності Інституту охоплювала 15 областей Правобережної України, Крим, міста Київ та Севастополь, а також територію Молдавської РСР. А з 1976 року ДПП «Укрндіводоканалпроект» додатково отримав повноваження щодо розгляду та погодження проектних робіт інших організацій із будівництва чи реконструкції всіх об'єктів водопостачання та водовідведення у цих регіонах.

Територіальна діяльність Інституту здійснювалася через аналітично-експертні дослідження та інформаційно-консультаційний супровід і була спрямована на:

- оптимізацію капітальних та майбутніх експлуатаційних витрат ще до початку будівництва чи реконструкції об'єктів;

- моделювання й оцінювання можливих наслідків та впливу будівництва чи реконструкції об'єктів на довкілля і здоров'я місцевого населення, а також

визначення необхідних заходів безпеки й обсягу компенсацій для мінімізації негативних наслідків.

У період діяльності з 1964 по 1991 рік Інститут розробив 181 комплексну схему для п'яти республік колишнього СРСР (зокрема 101 — для України), паралельно долучаючись до створення стратегічних екологічних програм для захисту басейну річки Дніпро. Водночас фахівці проектували хвостосховища для підприємства «Чіатурамарганець» у Грузії та для Азербайджанського ГЗК. На етапі техніко-економічного обґрунтування було виконано відповідні розробки для Афганістану (мідний рудник «Айнак») та Казахстану (Зирянівська збагачувальна фабрика цинкових руд).

Після відновлення незалежності України в 1991 році Інститут віднесли до сфери управління Держбуду України, а у 1995 році він отримав сучасну назву — Державний інститут «УКРНДІВОДОКАНАЛПРОЄКТ». Пріоритетом Інституту в Україні, як і раніше, залишилося проектування систем водопостачання та водовідведення промислових об'єктів Донбасу, Криворіжжя та Криму. За його розробками зведено понад 4000 об'єктів, які успішно функціонують як в Україні, так і за її межами.

Доробок Інституту вражає своєю масштабністю і різноманітністю реалізованих рішень для різних галузей економіки — від комплексних систем водопостачання та водовідведення населених пунктів до окремих об'єктів хімічного, нафтохімічного й металургійного профілю, а також складних гідротехнічних споруд промислового призначення.

Цей досвід втілений у створенні великих проектних комплексів і споруд регіонального значення, як і систем зовнішнього централізованого водопостачання та водовідведення населених пунктів продуктивністю до 540 тис. м³/добу в таких містах України, як Бровари, Біла Церква, Горішні Плавні, Івано-Франківськ, Кривий Ріг, Обухів, Рівне, Ужгород та в багатьох інших населених пунктах колишнього СРСР. Крім того, у доробку фахівців Інституту — проекти систем оборотного водопостачання продуктивністю понад 7 млн м³/добу для потужних хімічних підприємств «Азот» у Сіверськодонецьку, Черкасах

і Рівному, «Навоіазот» в Узбекистані, а також для гірничо-збагачувальних комбінатів Полтавщини та Дніпропетровщини, Грузії та Азербайджану.

Характерними рисами розроблених проєктів завжди були обґрунтованість технічних рішень, їхня економічність та екологічна доцільність.

Змінювалися назви Інституту, його підпорядкованість і керівники, але незмінними залишалися високий професіоналізм, якість та визначене ще в далекому 1931 році його функціональне призначення — вирішення складних інженерно-технічних завдань у сферах промислової гідротехніки, виробничого й комунального водопостачання, водовідведення та очищення стічних вод. За 95 років діяльності в Інституті сформувалася цілісна система творчого підходу із застосуванням найновіших досягнень науки і техніки.

Особливою сторінкою в історії колективу стала участь у ліквідації наслідків катастрофи на ЧАЕС у 1986 році та в наступні періоди. Зусилля фахівців були спрямовані на проєктування й науково-технічний супровід будівництва споруд для захисту водних ресурсів від радіонуклідів, що могли потрапити у річку Прип'ять та Київське водосховище. Крім того, Інститут розробляв системи водопостачання та водовідведення вахтового селища Зелений Мис та міста Славутич.

Одним із пріоритетних напрямів науково-технічної діяльності інституту залишається комплексне проєктування об'єктів промислової гідротехніки — хвостосховищ і шламонакопичувачів для складування відходів гірничо-збагачувальних, металургійних та хімічних комбінатів, що утворюються під час фізичного й хімічного перероблення металічних і неметалічних корисних копалин, а також пов'язаних з ними споруд гідротранспорту (пульповодів та пульпонасосних станцій), допоміжних та інфраструктурних будівель та споруд.

Більшість таких об'єктів в Україні побудовано за проєктами Інституту, який спеціалізується на повному циклі проєктування для підприємств гірничо-металургійного комплексу (за винятком шахт, кар'єрів, вуглезбагачувальних фабрик, а також виробництв вогнетривів чи вапняку).

Зважаючи на вагомий внесок та наявність команди досвідчених висококваліфікованих фахівців у цій галузі, спільним наказом Мінпромполітики та Держбуду України у 1998 році Інститут було призначено головною організацією — генеральним

проєктувальником хвостових господарств гірничо-збагачувальних комбінатів України.

Замовниками проєктів Інституту є такі промислові гіганти та групи:

- «Метінвест» — Північний, Центральний, Південний та Інгuleцький ГЗК;
- «Ferrexpo» — Полтавський, Єристівський та Беланівський ГЗК;
- ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг»
- Марганецький, Покровський та Східний ГЗК;
- Миколаївський глиноземний завод;
- «Об'єднана гірничо-хімічна компанія — Вільногірський та Іршанський ГМК»;

Окрім хвостосховищ, фахівці Інституту розробили проєктно-кошторисну документацію для будівництва:

- водосховищ, серед яких варто виділити Карачунівське (об'ємом 300 млн м³) для водопостачання Кривого Рогу, а також гребель на річках Рось, Чечва та Удра;
- системи водозниження ґрунтових вод на території НСК «Олімпійський» у Києві;
- полігонів та мулонакопичувачів промислових відходів для хімічних підприємств «Азот» (у Рівному, Черкасах, Сіверськодонецьку) та шинних заводів — «Росава» (Біла Церква) й «Белшина» (Бобруйськ).

Інститут активно впроваджує новітні інженерні рішення. Зокрема, для оптимізації складування відходів гірничо-збагачувальних комбінатів фахівці розробили технологію «картового намиву». Завдяки прискореній консолідації відходів збагачення безпосередньо під час гідронамиву (складування) в межах самої карти формується якісний будівельний матеріал для зведення внутрішніх гребель споруд. Метод також дозволяє організувати циклічно-потокową схему виконання робіт і за рахунок цього частково підтоплювати поверхню карт, що суттєво зменшує пилоутворення. Цю розробку вже успішно застосовано на багатьох запроектованих Інститутом гірничо-збагачувальних комбінатах.

Проєктування споруд хвостового (шламового) господарства, систем гідротранспорту та зворотного водопостачання за найвищим класом наслідків (відповідальності) ССЗ вимагає від фахівців інституту безкомпромісного дотримання встановлених нормативних документів. Такий підхід гарантує максимальну надійність та екологічну безпеку об'єктів на всіх етапах: від проєктування і будівництва до тривалої експлуатації.

Інженерні розробки Інституту мають повний науково-технічний супровід і базуються на цифровізації виробничих процесів. Завдяки регулярному оновленню матеріально-технічної бази та переходу на сучасні спеціалізовані програмні комплекси створюється середовище для продуктивної роботи фахівців, що безпосередньо підвищує конкурентоспроможність підготовлених проєктів.

Проте ефективність технологій визначається професіоналізмом команди. Ключову роль у створенні науково-технічної документації відіграють інженери, чий досвід дозволяє трансформувати складні дані у вивірені проєктні рішення. Постійно підвищуючи свою кваліфікацію, фахівці інституту підтверджують високий рівень експертності: зокрема 11 із них уже мають сертифікати відповідності для роботи з об'єктами найвищого класу наслідків (ССЗ).

Накопичений багаторічний досвід проєктування систем водозабезпечення, водовідведення та об'єктів промислової гідротехніки (зокрема щодо поводження з відходами ГЗК) фахівці Інституту втілили під час розроблення (на замовлення Міністерства розвитку громад та територій України) державних будівельних норм, а саме: ДБН В.2.4–5:2012 «Хвостосховища і шламонакопичувачі. Частина I. Проєктування. Частина II. Будівництво»; ДБН В.2.5–74:2013 «Водопостачання. Зовнішні мережі і споруди. Основні положення проєктування»; ДБН В.2.5–75:2013 «Каналізація. Зовнішні мережі та споруди. Основні положення проєктування»; Зміна № 1 до ДБН В.2.5–64:2012 «Внутрішній водопровід та каналізація. Частина I. Проєктування. Частина II. Будівництво».

Крім того, Інститут надавав пропозиції до проєктів Водного кодексу України, Законів України «Про питну воду та питне водопостачання», «Про централізоване водопостачання та водовідведення» та до загальнодержавної програми «Питна вода України».

Сьогодення колективу позначене активною науково-практичною роботою. Зокрема, у 2025 році фахівці долучилися до підготовки першої редакції ДБН В.2.2–4:202X «Заклади дошкільної освіти» та завершили розроблення нової редакції ДБН В.2.4–5:2026 «Хвостосховища і шламонакопичувачі. Частина I. Проєктування. Частина II. Будів-

ництво». На теперішній час, як базова організація згідно з наказом Міністерства розвитку громад, територій та інфраструктури України від 26 квітня 2024 року № 360, Інститут координує науково-технічну діяльність в галузі будівництва за напрямом науково-технічне, дослідне, методичне та інформаційне забезпечення нормування проєктування та будівництва об'єктів промислової гідротехніки (хвостосховищ та шламонакопичувачів), безпеки і доступності під час експлуатації.

Статус базової організації зобов'язує Інститут забезпечувати високу якість науково-дослідних і проєктних робіт, залишаючись беззаперечним лідером у своїй галузі.

Сьогодні, в умовах повномасштабного воєнного вторгнення РФ, Інститут, як і вся країна, проходить найскладніший етап у своїй сучасній історії. Об'єктивні реалії війни — мобілізація співробітників, скорочення чисельності штату та зменшення обсягів проєктних робіт стали серйозним випробуванням для колективу. Будні Інституту нині — це поєднання професійного обов'язку та громадянської позиції. Частина наших колег захищає країну в лавах ЗСУ, і ми тримаємо з ними постійний зв'язок, надаючи підтримку. Ті ж, хто залишається на робочих місцях, працюють із подвійною відповідальністю та наполегливістю, забезпечуючи безперебійний супровід запроєктованих об'єктів та оперативно вирішуючи складні інженерні завдання.

Відзначивши своє 95-річчя, Інститут демонструє колосальну життєстійкість: попри воєнний стан, ми зберегли кадровий потенціал та впевнено виконуємо зобов'язання перед замовниками. Наразі колектив розпочав проєктування нового гірничозбагачувального комбінату на базі Балахівського родовища графітових руд та завершив науководослідну роботу щодо мінімізації наслідків блекаутів та гідроударів для об'єктів водопостачання та водовідведення КП «КРИБАСВОДОКАНАЛ». Важливою складовою роботи Інституту є залучення студентів на практику для виховання нового покоління інженерів і науковців. Інтегруючи багаторічний досвід у сучасні цифрові технології, Інститут уже сьогодні створює технічний фундамент для безпечної відбудови незалежної України.

Щиро дякуємо унікальному колективу ДІ «УКРНДІВОДОКАНАЛПРОЕКТ» за відданість справі та вітаємо з цим визначним ювілеєм. Бажаємо кожному співробітнику міцного здоров'я та мирного неба, а Інституту — подальшого процвітання й нових наукових здобутків!